

Професійне зростання психологічні особливості та саморозвиток педагога

Проблема професійного становлення особистості є відображенням більш загальної проблеми співвідношення особистості і професії в цілому. Існують дві основні парадигми цієї взаємодії. Перша полягає в запереченні впливу професії на особистість. Прихильники цього підходу виходять з традиційного, що йде від давньогрецької ідеалістичної філософії, тези про початкову «професійність» людини. Це означає, що, обравши професію, особистість не змінюється протягом усього часу здійснення трудових функцій.

Друга парадигма взаємодії професії й особистості характерна для більшості зарубіжних дослідників, і є загальноприйнятою у вітчизняній психології. Вона полягає у визнанні факту впливу професії на особистість і зміні особистості в ході професійного розвитку. Процес формування особистості професіонала отримав у вітчизняній психології назву професіоналізації.

Професійний розвиток є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на стадії освоєння професії і триває на подальших етапах. Більш того, він не закінчується на стадії самостійного виконання діяльності, а триває аж до повного відходу людини від справ, набуваючи специфічну форму і зміст.

Таким чином, професійний розвиток – досить складний процес, що має циклічний характер. Під час професійного розвитку людина не тільки вдосконалює свої знання, вміння і навички, розвиває професійні здібності, але може зазнати і негативний вплив цього процесу. Такий вплив призводить до появи різного роду деформацій і станів, що знижують не тільки професійні успіхи, а й негативно проявляються в «непрофесійному» житті.

У психології педагогічної праці прийнято виділяти особливості особистості викладача, діяльності і педагогічного спілкування. При аналізі психології особистості викладача виділяють, перш за все, ті особливості, риси, прояви особистості, які відповідають вимогам педагогічної професії, забезпечують успішне оволодіння повноцінної педагогічної діяльності, тобто здобувають професійно педагогічну значимість.

Один компонент загальних здібностей, як я вважаю, треба розглядати окремо, як абсолютно обов'язкову передумову успішної навчально-виховної роботи. Це прихильність до студентів, яка характеризується серцевою прихильністю до них, бажанням, прагненням (і навіть життєвою потребою) з ними працювати. Прихильність викладача до студентів виражається в почутті глибокого задоволення від педагогічного спілкування з ними, від можливості проникнути у своєрідний юнацький світ, впливати на формування підліткової психіки, в уважному, доброзичливому і чуйному ставленні до них (але не в

м'якотілості, безвідповідальній поблажливості і сентиментальності), в щирості і простоті поводження з ними. Особливо це стосується роботи з іноземними студентами, які опинилися в іншому середовищі, і для багатьох з них це культурний шок. Тому перший рік викладання дисципліни – «історія України», а більш «історія української культури» допомагає іноземним студентам зрозуміти ментальність української та інших народностей, що мешкають у місті.

Список особистісних властивостей викладача досить суттєвий серед них: вдумливість, ввічливість, вимогливість, уважність, вихованість, вразливість, витримка і самовладання, гнучкість поведінки, громадянськість, гуманність, діловитість, дисциплінованість, доброзичливість, сумлінність, доброта, ідейна переконаність, ініціативність, щирість, колективізм, критичність, педагогічна ерудиція, політична свідомість, порядність, правдивість, принциповість, самокритичність, самостійність, скромність, сміливість, кмітливість, справедливість, прагнення до самовдосконалення, тактовність, почуття нового, почуття власної гідності, чуйність, емоційність та ін.

Затвердження К.Д. Ушинського про те, що педагог живе доки вчиться, в сучасних умовах набуває особливого значення. Саме життя поставило на порядок денний проблему безперервної педагогічної освіти. А. Дістервег писав, маючи на увазі вчителя: «Він лише до тих пір здатний насправді виховувати й утворювати, доки сам працює над своїм власним вихованням і освітою».

Здатність «творити себе» відповідно до соціально-моральних ідеалів, в яких професійна компетентність, багате духовне життя та відповідальність стали б природними умовами людського життя, є найгострішою потребою дня.

Професійний саморозвиток, як і будь-яка інша діяльність, має в своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. Зазвичай, рушійною силою і джерелом самовиховання педагога називають потреб у самовдосконаленні.

Розрізняють зовнішні та внутрішні джерела активності саморозвитку. Зовнішні джерела (вимоги й очікування суспільства) виступають в якості основних і визначають напрямок і глибину необхідного саморозвитку. Викликана ззовні потреба педагога у самовихованні надалі підтримується особистим джерелом активності (переконаннями, почуттям обов'язку, відповідальності, професійної честі, здорового самолюбства і т.п.). Ця потреба стимулює систему дій з самовдосконалення, характер яких багато в чому зумовлюється змістом професійного ідеалу. На мою думку, коли педагогічна діяльність набуває в очах педагога особистісну, глибоко усвідомлену цінність, тоді і проявляється потреба у самовдосконаленні, тоді і починається процес саморозвитку.

Для розгортання процесів саморозвитку велике значення має рівень сформованості самооцінки. Психологи відзначають два прийоми формування вірної самооцінки. Перший полягає в тому, щоб співвіднести рівень своїх

зусиль із досягнутим результатом, а другий – співставити їх із думками оточуючих. Тому потрібно кожній людині, яка обрала педагогічну професію, сформувати у своїй свідомості ідеальний образ педагога.